plaats voor pleeggezinnen

Aan de gemeenteraad

Utrecht, 11 november 2024

Betreft: formaliseren netwerkpleegzorg

Geacht raadslid,

Een kind dat bij zijn opa en oma, buurvrouw of voetbaltrainer woont.
Als thuis wonen (tijdelijk) niet kan, is het fijn als kinderen in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven. In 2023 woonde 46% van de pleegkinderen bij familie of bekenden. We noemen dit **netwerkpleegzorg**.

Passende hulp dichtbij huis en in het eigen netwerk heeft de voorkeur. Netwerkpleegouders stellen hun huis en hart open en helpen deze kwetsbare kinderen. Toch krijgt de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen regelmatig signalen van netwerkpleegouders bij wie het maar niet lukt om de juiste hulp en ondersteuning te krijgen. Zij zorgen vaak al langere tijd voor een kind uit hun netwerk, maar doen dit zonder dat zij een pleegzorgcontract hebben met een pleegzorgorganisatie. Hierdoor krijgen deze pleegouders niet de ondersteuning waar ze wél recht op hebben. Zoals begeleiding en een pleegzorgvergoeding. Het formaliseren van de plaatsing blijkt in de praktijk vaak ingewikkeld.

Omdat de gemeente over jeugdhulp én pleegzorg gaat brengen we dit onderwerp graag bij u onder de aandacht. In bijgevoegde visual en notitie lichten wij verder toe wat precies het probleem is en wat er nodig is voor deze groep netwerkpleeggezinnen. We vragen u om binnen uw gemeente netwerkpleegzorg, en specifiek het formaliseren van informele netwerkplaatsingen, te agenderen. Het is belangrijk dat de jeugdteams en/of sociale wijkteams in uw gemeente beschikken over de juiste informatie om deze netwerkpleeggezinnen op een adequate manier te informeren en te ondersteunen. Want dat verdienen deze pleegouders!

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan beantwoord ik deze graag!
U kunt met mij contact opnemen via telefoonnummer 030 – 2931500 of een e-mail sturen naar [redacted]@denvp.nl.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]
Directeur-bestuurder van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen

Notitie – Formaliseren Netwerkpleegzorg

De Nederlandse Vereniging van Pleeggezinnen (NVP) ziet de afgelopen jaren een duidelijke stijging in het aantal vragen van netwerkpleegouders (meestal pleeggrootouders) die de plaatsing van hun pleegkind graag geformaliseerd willen hebben. Zij zorgen vaak al langere tijd voor een kind uit hun netwerk zonder dat zij daar de juiste ondersteuning bij krijgen.

In hun zoektocht naar de juiste hulp hebben zij in veel gevallen al contact gehad met bijvoorbeeld een wijkteam van de gemeente, een gecertificeerde instelling (GI) of een pleegzorgaanbieder. Toch blijkt het vaak ingewikkeld om de benodigde hulp op gang te krijgen. Het formaliseren van de plaatsing duurt (te) lang of wordt geweigerd vanwege het ontbreken van een hulpvraag. Ook weten deze informele netwerkpleegouders niet altijd dat er hulp beschikbaar is in de vorm van pleegzorg, omdat dit niet wordt aangeboden of verteld.

Een definitiekwestie

Een aspect van het niet lukken van formaliseren van netwerkpleegzorg is dat er onduidelijkheid bestaat wanneer het pleegzorg is en wanneer niet. Laten we dan ook beginnen met een duidelijke definitie:

Pleegzorg is een vorm van hulp waarbij een kind tijdelijk in een ander gezin gaat wonen, omdat thuis wonen niet mogelijk is. Het kind wordt dan niet door de eigen ouders, maar door pleegouders verzorgd en opgevoed. We spreken over netwerkpleegzorg als een kind bij een bekende uit zijn/haar netwerk gaat wonen. Dit kan bijvoorbeeld een opa of oma zijn, maar denk hierbij ook aan buren, een leerkracht of een voetbaltrainer.

Soms regelt het netwerk zelf de opvang van een kind, dit noemen we dan informele pleegzorg. Er is dan geen pleegzorgaanbieder betrokken. Maar in andere gevallen kan er vanuit het pleeggezin een behoefte zijn aan ondersteuning. Pleegzorg is in dat geval de meest passende vorm van jeugdhulp. We spreken over formele pleegzorg als de (netwerk)pleegouder een pleegcontract heeft afgesloten met een pleegzorgaanbieder.

Drie situaties – drie gevolgde routes – drie ongewenste gevolgen

Een netwerkplaatsing kan vanuit verschillende situaties, en daarmee juridische kaders, ontstaan. Het formaliseren van de netwerkplaatsing gaat dan ook via verschillende routes. Deze routes zijn uitgeschreven in de *Richtlijn Netwerkpleegzorg* en de *Veldnorm Netwerkpleegzorg*. Maar ondanks deze uitgeschreven routes, blijkt in de praktijk het formaliseren toch ingewikkeld.

1. *Er is een ondertoezichtstelling*

Als er al sprake is van een ondertoezichtstelling, kan het kind alleen in een netwerkpleeggezin worden geplaatst met een machtiging uithuisplaatsing. Als een acute plaatsing in het netwerk noodzakelijk is, dan is het aan de gecertificeerde instelling om een eerste veiligheidscheck te doen. Dit volgt uit de Veldnorm Netwerkpleegzorg. Als het netwerkgezin voldoende veilig is en als de gezinsvoogd van mening is dat een plaatsing in het netwerkgezin noodzakelijk is, dan wordt een *'bepaling jeugdhulp'* geschreven.[1] Deze bepaling wordt samen met het dossier naar de pleegzorgaanbieder gestuurd. Daarnaast vindt er een warme overdracht plaats. De pleegzorgaanbieder sluit vervolgens een pleegcontract af met de netwerkpleegouder(s). Daarmee zijn begeleiding en pleegvergoeding geregeld. Vervolgens wordt er versneld een netwerkscreening gedaan. Afhankelijk van de uitkomst van deze screening wordt het pleegcontract met het pleeggezin al dan niet voortgezet. De pleegzorgaanbieder toetst niet of pleegzorg noodzakelijk is, dat is al door de gecertificeerde instelling bepaald.

- De helpdesk van de NVP krijgt regelmatig signalen van situaties waarin de Veldnorm Netwerkpleegzorg niet wordt gevolgd. De plaatsing in het netwerk wordt dan, ondanks de ondertoezichtstelling, niet geformaliseerd omdat er vanuit de gecertificeerde instelling geen bepaling jeugdhulp wordt geschreven. Het is voor deze informele pleegouders onbekend waar ze moeten aankloppen om de plaatsing alsnog geformaliseerd te krijgen. Ook krijgen we signalen dat de pleegzorgaanbieder opnieuw een noodzakelijkheidstoets uitvoert en pleegzorg afwijst vanwege het ontbreken van een hulpvraag.

2. *De plaatsing is tot stand gekomen op aandringen van hulpverleners*

Na betrokkenheid van het wijkteam en/of Veilig Thuis worden kinderen soms met 'drang' in het netwerk geplaatst. Er is geen kinderbeschermingsmaatregel en op papier is er sprake van een vrijwillige plaatsing. In deze gevallen zou volgens de Richtlijn Netwerkpleegzorg de gemeente moeten beoordelen of het formaliseren van de plaatsing noodzakelijk is.

- In de praktijk gebeurt dit echter niet altijd. Als het kind eenmaal binnen het netwerk ondergebracht is, verdwijnt Veilig Thuis uit beeld. Ook het wijkteam raakt minder betrokken, omdat het kind zich vanwege de plaatsing in het netwerk niet meer in een acute probleemsituatie bevindt. Voor de niet-formele netwerkpleegouder begint het dan pas. Samenwerken met ouders kan ingewikkeld zijn, kinderen hebben vaak problematiek en het opvoeden en verzorgen van het kind kost geld. Zonder formalisering wordt dit niet opgelost. Daarnaast is er geen zicht op de veiligheid. Door het ontbreken van een pleegcontract heeft er geen screening plaatsgevonden van het netwerkpleeggezin en wordt er ook geen begeleiding geboden. Daarnaast is er geen zicht op de veiligheid.

[1] Op grond van artikel 3.5 Jeugdwet.

3. *Ouder(s) en pleegouders kiezen zelf voor een netwerkplaatsing om verdere problemen te voorkomen*

Als het een ouder niet meer lukt om zelf voor zijn/haar kind te zorgen, is het fijn als zij hun kind binnen het eigen netwerk kunnen plaatsen. Ondanks de vrijwilligheid, kunnen hier uiteraard ook vervolgens problemen ontstaan als het gaat om financiën, kindeigen problematiek en de samenwerking tussen ouders en pleegouders. Hiervoor kan er aangeklopt worden bij het wijkteam (de gemeente).

- Ook in deze situatie is het formaliseren van de pleegzorgplaatsing vaak de best passende oplossing. In de praktijk horen we echter signalen dat het wijkteam dit afwijst, vaak omdat er volgens het wijkteam geen hulpvraag is. Het gevolg hiervan is dat er geen begeleiding plaatsvindt, geen vergoeding mogelijk is en er geen zicht is op de veiligheid.

Met alleen een netwerkplaatsing ben je er nog niet

In situatie 1 en 2 geldt dat in principe al vaststaat dat de uithuisplaatsing noodzakelijk is in het belang van het kind. Voor situatie 3 zal dat nog beoordeeld moeten worden door de gemeente. Als de uithuisplaatsing inderdaad noodzakelijk is, heeft de gemeente een zorgplicht.

Een netwerkplaatsing betekent namelijk niet dat probleem is opgelost. Het is noodzakelijk dat er vastgesteld wordt dat het kind veilig is. Daarnaast kan er, gezien de vastgestelde problematiek, hulpverlening (gericht op het kind, maar ook begeleiding van de situatie) noodzakelijk zijn. Een uithuisplaatsing is ingewikkeld voor alle betrokkenen. En dat vormt in de meeste gevallen al een hulpvraag.

Pleegzorg is in dit geval de voorliggende voorziening die zowel de screening als de begeleiding regelt. Daarnaast voorziet formele pleegzorg in de bekostiging van de opvoeding. In alle genoemde situaties blijkt het in de praktijk namelijk lastig of zelfs onmogelijk om hiervoor een beroep te doen op de onderhoudsplicht van ouders.

Hulpvraag van het kind

Een veelgehoorde reden voor het niet formaliseren van de netwerkplaatsing is het ontbreken van een hulpvraag. Het netwerkgezin functioneert immers goed en de komst van het pleegkind levert geen grote problemen op. Het formaliseren van de plaatsing zou daarom niet noodzakelijk zijn.

Maar daarbij lijkt te worden vergeten dat pleegzorg een vorm van jeugdhulp is. Bij het toekennen van jeugdhulp staat de hulpvraag van het kind centraal. Voor een kind dat niet thuis kan wonen, is de primaire hulpvraag: *"Ik kan niet thuis bij mijn eigen ouder(s) wonen, ik heb een alternatieve opvoedomgeving nodig."* Die hulpvraag zou leidend moeten zijn bij de vraag of pleegzorg noodzakelijk is.

Maatwerk

In sommige situaties zal er, in aanvulling op de bestaande richtlijnen, maatwerk nodig zijn. Denk bijvoorbeeld aan de netwerkpleegouder die slechts voor korte tijd opvang biedt aan een pleegkind, waardoor formaliseren niet haalbaar is. Voor deze vorm van crisispleegzorg is voor bestandspleegouders een vergoeding inclusief toeslag beschikbaar. Netwerkpleegouders die deze acute en kortdurende opvang bieden, trekken vaak aan het kortste eind en krijgen geen enkele vorm van vergoeding.
Ook in situaties waarin er wegens omstandigheden niet op tijd geformaliseerd kon worden, zou maatwerk geboden moeten worden. Een vergoeding met terugwerkende kracht is dan op zijn plaats.

Recht op bijzondere bescherming

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt dat kinderen die niet thuis kunnen wonen, recht hebben op bijzondere bescherming en bijstand.[2] Dit is verder uitgewerkt in de VN-Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen (UN-Guidelines for the Alternative Care of Children). In de VN-Richtlijnen worden staten opgeroepen om netwerkplaatsingen te ondersteunen.[3] Informele netwerkpleegouders moeten geïnformeerd worden over de mogelijkheden van het formaliseren van de plaatsing. Het formaliseren van de plaatsing biedt niet alleen ondersteuning aan de netwerkpleegouder, maar waarborgt ook het welzijn en de veiligheid van het kind.

Zo thuis mogelijk

De Hervormingsagenda bekrachtigt de ook in de Jeugdwet beschreven ambitie om voor kinderen, die niet langer thuis kunnen wonen, een plaats te vinden die 'zo thuis mogelijk' is. Passende hulp dichtbij huis en in het eigen netwerk heeft de voorkeur. Netwerkpleegouders stellen hun huis en hart open en staan klaar om de noodzakelijke hulp voor deze kwetsbare kinderen te bieden. Als netwerkpleegzorg de voorkeur krijgt in wetgeving en beleid, dan is het ook noodzaak dat we specifiek aandacht hebben voor deze netwerkpleeggezinnen en hen op een passende manier ondersteunen.

Zie, informeer en ondersteun!

Een uithuisplaatsing van een kind is altijd complex, ook als dit in het eigen netwerk plaatsvindt. Dit vraagt om het toetsen van de veiligheid en het bieden van begeleiding. Pleegzorg is dé vorm van jeugdhulp die hierop aansluit.

We roepen gemeenten en gecertificeerde instellingen op om de bestaande Richtlijn Netwerkpleegzorg en Veldnorm Netwerkpleegzorg te volgen. Kijk op tijd of een netwerkplaatsing geformaliseerd kan worden, zodat passende begeleiding geboden kan worden en er zicht is op de veiligheid. Informeer informele netwerkpleegouders over de mogelijkheden van het formeel pleegouderschap. Ondersteun netwerkpleeggezinnen door het bieden van de passende hulp.

---

[2] Artikel 20 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
[3] Guidelines for the Alternative Care of Children, par. 56.

WAT IS

NETWERKPLEEGZORG

Netwerkpleegzorg is een vorm van pleegzorg waarbij een kind bij een bekende gaat wonen. Dit kan een opa of oma zijn, maar ook buren, een leerkracht of een voetbaltrainer.

HUIDIGE SITUATIE

Ruim 9.300 kinderen woonden in 2023 officieel in een netwerkpleeggezin. We verwachten een verdubbeling als ook informele plaatsingen zouden worden meegeteld.

X 2

kinderen in netwerkpleeggezin

HELPDESK ONDERWERPEN

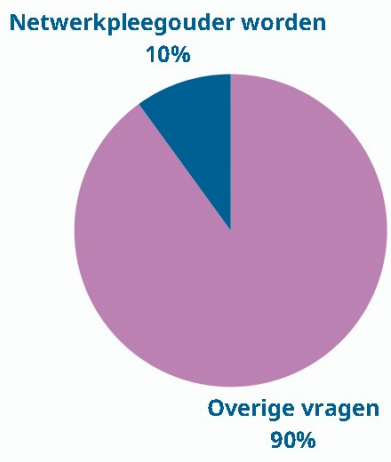

Meer dan 100 vragen sinds 2023 gaan over het worden van netwerkpleegouder!

HET PROBLEEM

Het aantal vragen van netwerk-pleegouders, die de plaatsing van hun pleegkind willen formaliseren, is bij de NVP gestegen. Dit zijn 10% van alle vragen die binnenkomen.

- Netwerkpleegouders worden niet gewezen op de mogelijkheid van formaliseren en weten niet dat ze recht hebben op pleegzorgvergoeding
- Formaliseren duurt (te) lang of lukt niet
- Formaliseren gebeurt niet omdat hulpvraag zou ontbreken

lange wachttijden

onwetendheid

aanvraag is ingewikkeld

WAAROM FORMALISEREN?

- Passende ondersteuning en vergoeding voor het pleeggezin
- Biedt een antwoord op hulpvraag van het kind
- Meer zicht op veiligheid van het kind

OPROEP

Kinderen die niet thuis kunnen wonen hebben recht op bijzondere bescherming.

- **Agendeer** het onderwerp en ga erover in **gesprek** met gemeenten en gecertificeerde instellingen
- Ga na of het formaliseren van een informele netwerkplaatsing **gepast** en **gewenst** is. Ga daarbij uit van de hulpvraag van het kind
- **Informeer** netwerkpleegouders over de mogelijkheden en de procedure
- Volg de **richtlijn** en **veldnorm netwerkpleegzorg**

NVP